

oranjewoud festival

VERSLAG EDITIE 2021

Inleiding

Na tweemaal te zijn uitgesteld als gevolg van de coronapandemie vond van donderdagavond 19 tot en met zondag 22 augustus 2021 de negende editie van Oranjewoud Festival plaats. In meerdere opzichten was het een ongewone editie. Niet alleen was de periode waarin het werd georganiseerd uitzonderlijk, vrijwel elk ander aspect van het festival werd in meer of mindere mate beïnvloed door corona. De steeds wisselende maatregelen en de voortdurende onzekerheid omtrent het krijgen van een vergunning vergden veel flexibiliteit, inventiviteit en vasthoudendheid van het organiserende team. Dat kreeg daarnaast te maken met enkele personele mutaties.

Ondanks deze extra belasting waren de gevolgen van de coronacrisis niet uitsluitend negatief. Het creëren van drie zones die elk als programmaliijn fungeerden, zorgden bijvoorbeeld voor extra aanscherping op artistiek vlak en een helder te communiceren marketingboodschap. Ook hebben de nieuwe uitdagingen gezorgd voor extra verbondenheid binnen het festivalteam. Deze positieve kanten hebben een blijvend karakter.

Trots zijn wij op het feit dat het festival, ondanks alle wendingen en noodgedwongen programmawijzigingen, op geen enkele manier aan kwaliteit heeft ingeboet. Dat bleek onder meer uit de vele positieve publieksreacties, landelijke media-aandacht en enkele schitterende recensies. De blijdschap die alle uitvoerenden en de bezoekers uitstraalden, is ons nog het meeste bijgebleven. Het festival mocht weer, zij het met beperkingen.

1. ARTISTIEK

Oranjewoud Festival wil laten zien, horen en voelen dat klassieke muziek springlevend is. Het zet zich op uiteenlopende manieren in om het genre actueel en relevant te houden in de 21e eeuw. Het festival presenteert klassieke muziek in een zo breed mogelijk spectrum, van traditioneel tot vernieuwend. Met het ontwikkelen van nieuwe formats, het geven van (compositie)opdrachten en het aangaan van (co)producties initieert het festival nieuwe ontwikkelingen. Musici, makers en jong talent worden gestimuleerd nieuwe programma's en voorstellingen te creëren en hun grenzen te verleggen. Ook wordt publiek verleid nieuwe ontdekkingen te doen.

Het programma was verdeeld over drie programmalijnen die traditie, vernieuwing en kennismaking & ontwikkeling vertegenwoordigen. De lijnen kregen hun weerslag in drie zones, respectievelijk:

1. **Comfort Zone (traditie)**
2. **Expedition Zone (vernieuwing)**
3. **Play Zone (kennismaking & ontwikkeling)**

1. Comfort Zone

Deze vond plaats in de schilderachtig mooie tuin bij de Oranjerie van Landgoed Oranjestein. Het publiek zat op banken en fauteuils en luisterde naar overwegend canonieke klassieke muziek, uitgevoerd door o.a. cellist Johannes Moser & Andrei Korobeinikov met werken van Rachmaninov, Holland Baroque die Bachs *Die Kunst der Fuge* vertolkte (en ensemble-in-residence Manchester Collective verving) en Noa Wildschut met een bewerking van Mendelssohns vioolconcert. Dagelijks was er De Salon met optredens door het Dudok Quartet met sopraan Elisabeth Hetherington, Pianokwartet Corneille en het nieuwe Reizend Muziekgezelschap. Deze werden afgewisseld met vraaggesprekken door gastheren Coen Verbraak en Lex Bohlmeijer. Te gast waren onder andere Damiaan Denys, Natascha van Weezel en Ben Feringa. Bijzonder was het *Zonsopkomstconcert* door het Ruysdael Kwartet, mezzosopraan Eline Welle en pianist Yoram Ish-Hurwitz. Zij vielen eveneens in voor Manchester Collective. Tijdens een late night concert speelde pianist Hannes Minnaar o.a. *Nox*, een nieuw werk van Rob Zuidam waarvan het festival een van de opdrachtgevers was.

2. Expedition Zone

Hierbij ging het publiek op pad, Parklandschap Oranjewoud in. Het programma bestond uit verschillende locatiespecifieke optredens, zoals een door Cora

Burggraaf bij ons ontwikkelde voorstelling *Inner Voice* in de Ekokathedraal in het kader van een nieuwe-makerstraject waarin het festival haar begeleidt. Ook het *Surround Concert* door Johannes Moser viel binnen deze programmalijn. Op zijn elektrische en akoestische cello op een open plek in het Reigersbosch speelde hij werken van o.a. Ellen Reid en Annie Gosfield waarvan de inkt nog nat was. Een letterlijk hoogtepunt was *Soprano Panorama* die Strijbos & Van Rijswijk ontwikkelden voor de uitkijktoren De Belvédère, waarbij zij het landschap lieten zingen. Tegenhanger daarvan was *The Trouble With Double Vision*, een werk voor acht zangers met roepstoeters dat Diamanda Dramm in opdracht van het festival schreef om op het Grand Canal bij Museum Belvédère te worden uitgevoerd. De jaarlijks terugkerende *Nacht van het Park* in een surrealistisch verlichte Overtuin met Blauwe Uur bestond uit een mix van optredens door o.a. Izhar Elias & Florian Magnus Maier, Merel Vercammen, Maya Fridman, Helena Basilova en Duo Bilitis. Het werd afgesloten met het *Middernachtconcert* door het Rembrandt Trio en kemenche-speler Kayhan Kalhor.

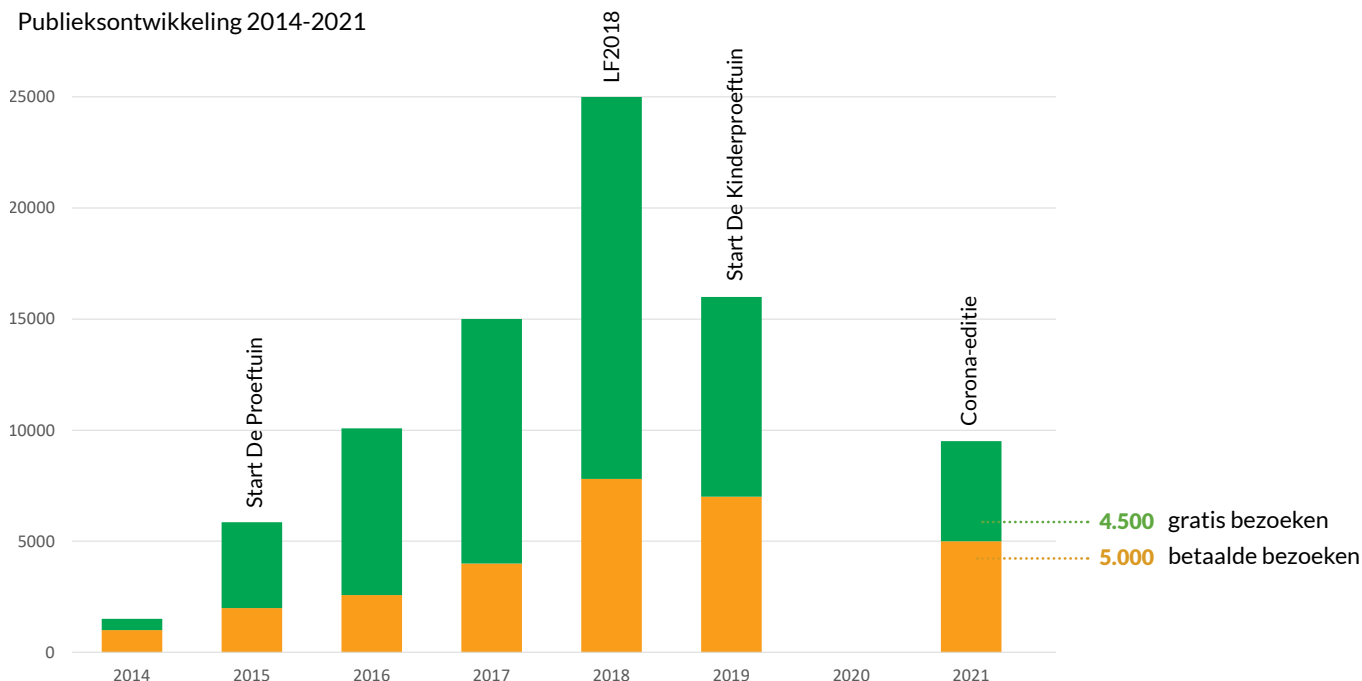
3. Play Zone

De historische Overtuin tegenover Landgoed Oranjewoud het decor voor *De Proeftuin* en *De Kinderproeftuin*, bedoeld voor families met kinderen en bezoekers voor wie klassieke muziek nog onbekend terrein is. Het geheel had een picknick-achtige setting en was vrij toegankelijk. Het programma bestond uit korte voorproefjes door musici uit de andere zones, zelf ontwikkelde kinderworkshops die van kinderen makers maakt en niet-klassieke optredens door o.a. ZuHause, Ikarai, Tijn Wybenga & AM.OK en Joost Lijbaart. 's Avonds waren er betaalde cross-overconcerten door pianoduo Becker & Krajenski, Stargaze & Pitou en Artvark Saxophone Quartet & Drums United.

De Kinderproeftuin vormde een belangrijk onderdeel van de *Play Zone*. Deze bestond zowel uit workshop-activiteiten als familievoorstellingen. Naast *FlitsOpera* waarin kinderen onder begeleiding van componist Anne-Maartje Lemereis, zangeres en schrijver Merlijn Runia en regisseur Catrien van der Molen in twee uur tijd een opera creëerden, was *MusicFactory* een nieuw onderdeel. Instrumentenbouwer Yuri Landman werkte hierbij samen met componisten Remy Alexander en Akim Moiseenkov en maakten van kinderen eerst instrumentenbouwer, dan componist en tenslotte musicus.

Extra zwaar is dit jaar ingezet op *HandsOn* waarin kinderen konden kennismaken met allerhande instrumenten, zowel uit de klassieke West-Europese cultuur, zoals harp, viool en klarinet, als de Afrikaanse, waaronder kora, bolong, balafon en kiring.

Publieksontwikkeling 2014-2021

Programmawijzigingen

Een aantal van de bovengenoemde musici waren niet aangekondigd in de ingediende plannen, enkele ontbreken in de opsomming. De noodgedwongen verplaatsing van het festival van juni naar augustus stond soms op gespannen voet met de beschikbaarheid van de musici, ondanks dat naar de meest optimale vervangende periode is gezocht. Manchester Collective zegde op het laatste moment af als gevolg van de hoge besmettingscijfers in Nederland in juli en ziekte onder de eigen musici. Waar mogelijk krijgen de getroffen musici en ensembles de kans zich in 2022 alsnog op het festival te presenteren.

Talentontwikkeling

In 2021 en 2022 (vanwege corona mogelijk verlengd tot 2023) begeleidt het festival mezzosopraan Cora Burggraaf als nieuwe maker, ondersteund door het Fonds Podiumkunsten. Dat heeft geleid tot een eerste productie, Inner Voice, rond Elsa Diepenbrock. Gebruik makend van binaural audio creëerde zij een hybride vorm tussen luisterwandeling en concert waarin zij op zoek gaat naar het antwoord op de vraag waarom Elsa haar stem verloor en in de schaduw bleef staan van haar beroemde echtgenoot.

2. PUBLIEK

Voor de marketing en publiciteit is voor de zesde keer samengewerkt met Communicatiebureau De Kippen. In nauw overleg met de artistiek en zakelijk directeur is

de marketingstrategie uitgezet en uitgevoerd. De vele onzekerheden vanwege corona hadden ingrijpende consequenties voor de marketingcommunicatiestrategie: lange tijd moest er rekening worden gehouden met een veel lagere publieksbezetting per concert en daarmee ook minder inkomsten; het oorspronkelijke marketingcommunicatiebudget werd verlaagd en het festival werd verzet naar het laatste weekend (regio Noord) van de zomervakantie. Dit betekende ook dat geplande marketingcommunicatie-acties zoals een bijlage bij de VPRO-gids en een festivalkrant bij de Leeuwarder Courant vanwege de lange aanlooptijd en het financiële risico niet konden worden ingezet. Voor deze editie moest een flexibele strategie worden ontwikkeld met marketingmix om snel in te kunnen spelen op de dan geldende maatregelen vanaf de start van de kaartverkoop op 14 mei tot aan het festival in augustus.

Campagnebeeld

Omdat het campagnebeeld van 2020 door de afgelasting van die editie nauwelijks was ingezet, is besloten dit beeld voor 2021 in te zetten. Het beeld was in de stijl van de voorgaande jaren ontwikkeld door ontwerp bureau Harlingeboys. De vrouw met viool en een extravagante hoofdtooi met uitbundige zonnestrallen te midden van een vrolijke bloemenzee, paste wonderwel bij deze zomereditie. Het campagnebeeld is toegepast in alle uitingen online en offline tot de locatievormgeving.

Media

Oranjewoud Festival in de landelijke en regionale media

goed zichtbaar. De advertentiewaarde van de free publicity in de geschreven en online media bedroeg € 377.871,-. Voorafgaand aan het festival waren vooraankondigingen in o.a. de NRC, AD magazine Mezza, de Volkskrant, de Libelle en magazines als Plus, Zin en Buitenleven. Regionaal was het festival zichtbaar door vooraankondigingen in de Leeuwarder Courant, Dagblad van het Noorden en reportages bij Omrop Fryslân. Evenals voorgaande edities is een radiospot gemaakt met de vaste voice-over, dit jaar in twee varianten passend bij de programmalijnen. De radiospot is begin juli ingezet op zowel NPO Radio 1 als NPO Radio 4 en in de week voorafgaand aan het festival herhaald op NPO Radio 4 en voor het eerst ook op Classic.nl.

Offline campagne

Voor de offline-campagne zijn posters, een vouwfolder en advertenties ontwikkeld. Simultaan met de start van de kaartverkoop op 14 mei zijn A2-affiches breed verspreid door Friesland. In juni en juli is een A0-campagne (125 borden) breed ingezet in Friesland, Groningen en Drenthe. Vanaf begin augustus is dit nog aangevuld met een A0-campagne in Heerenveen.

Het offline advertentiebeleid was gericht op zowel de regionale media (diverse Friese huis-aan-huiskranten in combinatie met redactionele aandacht, de festivalbrochure van de zomereditie van Xplore the North, het maandmagazine van SPOT Groningen als ook op de landelijke bladen met een in cultuur geïnteresseerde achterban (De Groene Amsterdammer en de drie advertenties op prominente plekken in de tweewekenzomeredities van de VPRO-Gids) en in de festivalbrochure van Wonderfeet.

Kaartverkoop

Bij de start van de kaartverkoop op 14 mei, moesten we nog uitgaan van een beperkt aantal toegangskarten per concert. Iedereen die in 2020 deels of geheel het aankoopbedrag van de karten aan het festival had gedoneerd, kreeg daarom net als de Vrienden een week voorafgaand voor de officiële start van de kaartverkoop al de mogelijkheid om karten te kopen. Van deze exclusieve voorverkoop is goed gebruik gemaakt. En na de eerste week van de start van de officiële kaartverkoop waren er meer karten verkocht in vergelijking tot voorgaande jaren. De verkoop voor de concerten van de programmalijn *Comfort Zone* liepen over het algemeen het beste. Van de Expedition Zone waren de concertwandelingen Pelgrim en de voorstelling *Inner Voice* - het nieuwe makerstraject van Oranjewoud Festival en sopraan Cora Burgaaf - ruim voor het festival uitverkocht. Binnen de programmalijn

Play Zone was het slotconcert *Artvark & Drums United* de koploper. De kaartverkoop liep de gehele periode tot het festival goed door, met zichtbare verhoging in de verkoopaantallen bij het uitzenden van de radiospots en het verschijnen van de landelijke en regionale advertenties.

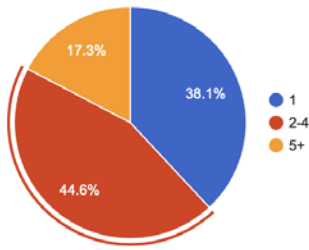
In totaal waren er ruim 5.000 betalende bezoekers. Van de concertkarten werd evenals in 2019 54% gekocht door Friezen. Het aandeel betalende bezoekers uit Noord-Holland steeg verder naar bijna 10%, gevolgd door ruim 6% uit Groningen (een lichte daling ten opzichte van 2019) en ruim 5% uit Zuid-Holland (een relatief forse stijging ten opzichte van 2019). De overige provincies ontlepen elkaar niet veel. In totaal bezocht bijna 60% het festival voor de eerste keer, ruim 9% minder dan in 2019. 19% bezocht het festival voor de tweede keer, 10% voor de derde keer en 11% vier keer of vaker.

Dit jaar ging 51% naar één concert (2019: ruim 64%), bijna 19% naar twee concerten (idem als in 2019), ruim 11% naar 3 concerten (8% in 2019) en ruim 19% naar vier of meer concerten (9% in 2019). Hieruit kan worden geconcludeerd dat het aantal vaste terugkerende bezoekers én het aantal concerten per bezoeker een mooie stijgende lijn laten zien.

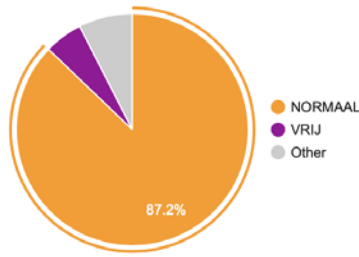
Proeftuinen in De Overtuin

De Proeftuin en De Kinderproeftuin – samen het vrij toegankelijke festivalhart - werden dit jaar vanwege corona samengevoegd en de podia, kinderactiviteiten, festivalrestaurant en foodtrucks verspreid over de grote Overtuin om zo maximaal te kunnen inspelen op de verschillende scenario's. Dit festivalhart was net zoals voorgaande jaren vrij toegankelijk, maar nadat duidelijk werd dat de inzet van een coronatoegangsbewijs de veiligste optie was voor publiek, musici en medewerkers, betekende dit dat alle bezoekers die geen karten hadden voor betaalde concerten, vooraf een gratis dagkaart via het kaartverkoopstelsel moesten reserveren. De beperkende regels (zitplaatsen bij alle concerten en activiteiten, behalve doorstroomlocaties) betekende een beperking in het aantal bezoekers. Het bleek in de praktijk lastig in te schatten hoeveel karten er per dag maximaal uitgegeven konden worden. De organisatie wilde voorkomen dat bij een te grote toeloop mensen alsnog de toegang ontzegd moest worden. Vanaf begin augustus werden de gratis dagkarten aangeboden en vonden gretig aftrek, zozeer dat er vlak voor en tijdens het festival een aantal keer een tijdelijke stop op de uitgifte is gezet. Uiteindelijk zijn er bijna 4.500 dagkarten uitgegeven, waarvan de meeste op vrijdag en zaterdag. De eerste en laatste festivaldag trokken minder bezoekers vanwege het slechte weer.

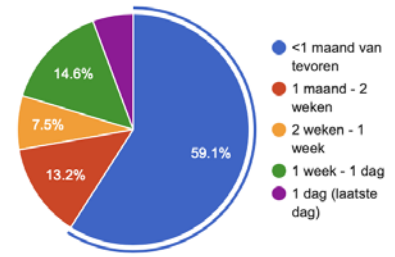
946 klanten, 424 nieuw, 0 klant+

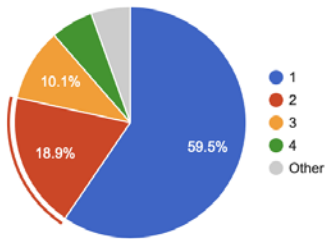
Prijssoorten

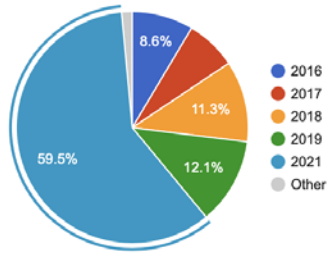
Moment van aankoop

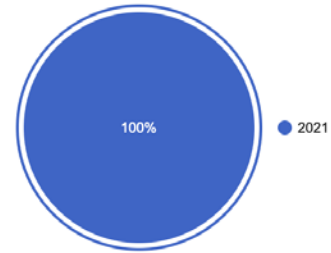
Loyaliteit in jaren

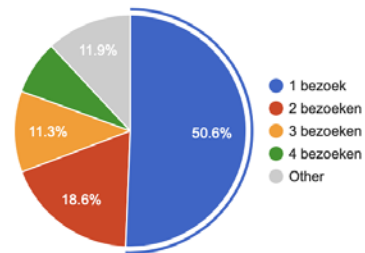
Eerste bezoekerjaar

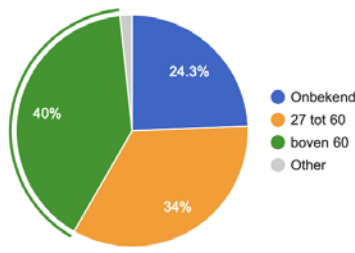
Laatste bezoekerjaar

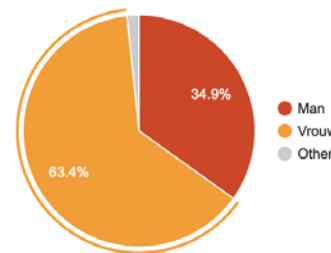
Bezoeken per klant

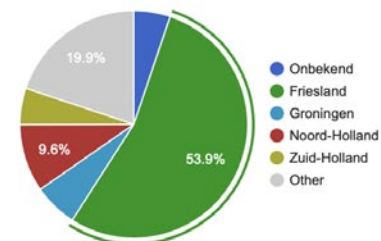
Leeftijd bezoekers

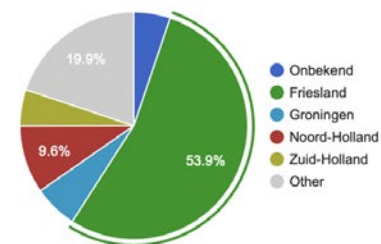
Geslacht

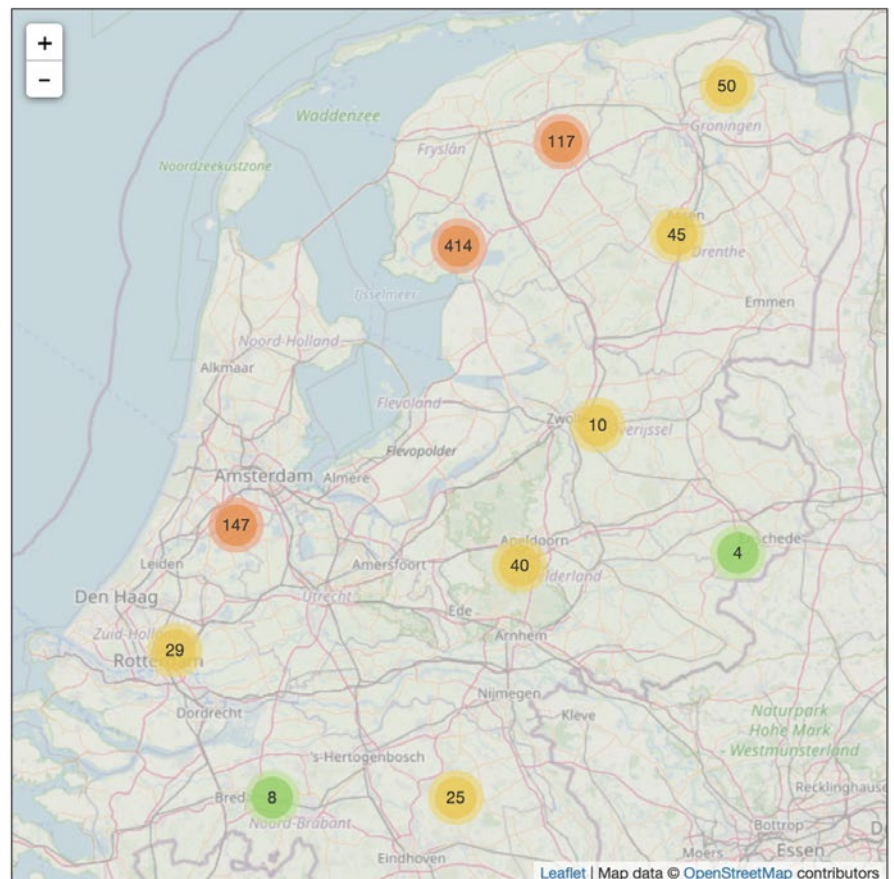
Herkomst

Herkomst gedetailleerd

Geografische Spreiding (bezoekers uit NL)

De bezoekers van De Proeftuinen kwamen voornamelijk uit Friesland (80%) en 20% uit de overige provincies. Ruim 81% bezocht het festival voor de eerste keer.

Informeren en binding bestaand publiek

In voorgaande jaren werd enige tijd na de start van de kaartverkoop een digitale mailing vanuit het kaartverkoopsysteem verstuurd naar de bestaande klanten die op dat moment nog geen kaarten hadden besteld. Dit jaar is besloten om een speciale vouwfolder (A3 gevouwen tot A5) met complete programmering naar het klantenbestand met opt-in te versturen. Bijna 1.500 adressen ontvingen begin juni, ruim twee weken na de start van de kaartverkoop, deze folder op de deurmat en zorgde weer voor een extra boost in de kaartverkoop.

De nieuwsbrief telt bijna 4.200 abonnees (700 meer dan in 2019). De openpercentage van de berichten is onverminderd hoog en varieert tussen de 50 en 60%, met enkele uitschieters naar bijna 90% (nieuwsbrieven over het coronatoegangsbewijs).

In aanloop naar het festival is vanaf februari maandelijks en vanaf juni twee keer per maand een nieuwsbrief gestuurd met onder andere updates over de programmering, teasers en uiteraard de ontwikkelingen rond Covid-19 en de mogelijke consequenties voor het festival.

Vriendenactiviteiten

Op 6 juni werd door Oranjewoud Festival een try-out georganiseerd van de voorstelling Pelgrim van saxofonist Lotte Pen. Deze kon exclusief door Vrienden van Oranjewoud Festival worden bijgewoond.

Daarnaast bood Oranjewoud Festival de Vrienden nog een exclusief concert aan, namelijk het Presentatieconcert NTR Masterclass op vrijdag 20 augustus op het Proeftuin Podium in Overtuin. Hier lieten zes jonge, getalenteerde musici laten horen wat zij tijdens eerdere masterclasses in samenwerking met de NTR hadden geleerd. Gedurende twee dagen werkten deze talenten in de beslotenheid van het inspirerende Landgoed Oranjewoud samen met professionele musici. De opnameploeg van Podium Witteman (NTR) was hierbij aanwezig om opnames te maken voor een documentaire. Oranjewoud Festival hielp mee met de organisatie van de masterclasses en het concert.

De Stichting Vrienden Oranjewoud Festival heeft zelf nieuwe Vrienden geworden tijdens het festival. Voor, tijdens en na het festival was er intensief

overleg tussen beide stichtingen, ook met het oog op een mogelijke wijziging ten behoeve van een meer efficiënte invulling van de samenwerking.

Online campagne

Bij deze editie was de onlinecampagne nog meer dan voorgaande jaren van belang bij het bereiken van de verschillende doelgroepen. Met Google Grants is verder doorgebouwd aan de bekendheid van het festival. Middels een betaalde Google Ads-campagne zijn met specifieke advertenties voor concerten en artiesten de programmalijnen onder de aandacht gebracht. Facebook en Instagram zijn ingezet voor de interactie met de doelgroepen. Op basis van een content-planning is op de diverse kanalen een mix van berichten gepost, zowel organisch als betaald. Voor de drie programmalijnen (Comfort, Expedition en Play Zone) zijn aparte trailers gemaakt en weggezet op de sociale kanalen. Voor Instagram zijn daarnaast nog Insta Stories ingezet voor de Expedition Zone en de Play Zone. Vanaf eind juli zijn in samenwerking met Pixl, de externe partij gespecialiseerd in online marketing, de campagnes geïntensiveerd.

Vanuit de Facebook en Instagram advertenties zijn 113.695 unieke personen bereikt met 4.771 klikken op advertenties.

De website telde in augustus (t/m 22 aug) 62.304 bezoeken, een forse stijging ten opzichte van juli (20.693) tot en met 2 juni zijn dit zelfs bijna 40.000 bezoeken. Hiervan was 54% direct verkeer (intypen url), 28% afkomstig van een organische zoekopdracht, sociale-media-advertenties (6%) en Google ads advertenties (3%). De CTR was ruim boven het gemiddelde van zowel Facebook als Instagram. De advertenties en trailers spreken de doelgroep aan. Ook is de betrokkenheid bij de advertenties en trailers is hoog, er wordt veel gereageerd in de vorm van likes, opmerkingen en delen. Een uitgebreide rapportage is op aanvraag beschikbaar.

Publieksonderzoek

Het opzetten van een goed publieksonderzoek vraagt voorbereidingstijd. Dit jaar is deze komen te vervallen. Gezien de onzekere factoren en het continue aanpassen aan de maatregelen, de lange onzekerheid of het festival überhaupt mocht doorgaan en in welke vorm, was de veiligheid van publiek, musici en medewerkers de hoogste prioriteit. Deze uitzonderlijke editie vormde in die zin ook geen graadmeter voor een reguliere editie.

3. INBEDDING

Lokale en regionale samenwerkingen

De meeste van de geplande samenwerkingen met lokale en regionale partijen gingen door. Oranjewoud Festival is per 2021 vaste partner geworden van Station Noord en heeft in die hoedanigheid enkele jonge makers ondersteund. Een voorbeeld hiervan is componist Bart Bruinsma die samen met de IJslandse kunstenaar Ragnheiður Erla Björnsdóttir een installatie maakte voor de Overtuin die zowel overdag als 's avonds te bezoeken was. Ook een optreden van Zuhause in De Proeftuin behoort hiertoe.

Het aangekondigde project in samenwerking met De Popfabryk heeft plaatsgevonden met als titel *IT DEEL*. De gebroeders Kleefstra (gitarist en dichter) hielden samen met de Poolse componist Michał Jaszczek een residentie in juni waarin zij reflecteerden op de kwetsbaarheid het landschap en de manier waarop de mens hiermee omgaat. De resultaten hiervan werden tijdens het festival gepresenteerd in de Thomaskerk in Katlijk.

Nieuw was de samenwerking met kunstencentrum VRIJDAG in Groningen die een kunstenaar leverde voor een van de workshops in De Kinderproeftuin. Vanwege de extreme regenval moest de workshop en presentatieconcert met het Onbeperkt Ensemble rond mensen met verstandelijk beperking worden geannuleerd. Deze vonden alsnog plaats op woensdag 3 november in Museum Belvédère.

Andere samenwerkingspartners waren Staatsbosbeheer, gemeente Heerenveen, Stichting Uitkijktoren De Belvédère, Plaatselijk Belang Oranjewoud, diverse landgoedeigenaren en andere belanghebbenden. Net als in andere jaren vond op de laatste ochtend het traditionele Proeftuin-ontbijt plaats voor inwoners van Oranjewoud.

Landelijke samenwerkingen

Vanwege de vele geannuleerde activiteiten, concerten en festivals als gevolg van de coronapandemie zijn de samenwerkingen met de meeste landelijke partijen, waaronder Cellobiënnale, November Music, Holland Festival en Oorkaan opgeschort tot editie 2022. Dat geldt ook voor de activiteiten op het gebied van cross-marketing met SPOT Groningen.

Een onverwachte samenwerking betrof die met de NTR. Deze omroep besloot een documentaire over jazzpianist en componist Rembrandt Frerichs en enkele jonge klassieke-muziek talenten op Oranjewoud

Festival te maken en gedurende twee dagen verschillende festivallocaties daarvoor te gebruiken. Vrienden van Oranjewoud Festival werden exclusief in de gelegenheid gesteld het presentatieconcert ervan bij te wonen. De televisie-uitzending van de documentaire vindt in het najaar van 2021 plaats in twee delen.

4. ORGANISATIE

Na de annulering van editie 2020 eind maart van dat jaar is meteen begonnen met de voorbereidingen van de editie in 2021 met als oorspronkelijk geplande data 3 t/m 6 juni. Daarbij werd van meet af aan rekening gehouden met een verplichte sociale afstand van 1,5 meter. Omdat hiermee de publiekscapaciteit drastisch werd verkleind, is ervoor gekozen dit enigszins te compenseren met korter durende optredens die elk tweemaal werden uitgevoerd, enkele uitzonderingen daargelaten. Geprobeerd werd zo veel mogelijk musici die voor editie 2020 waren geprogrammeerd uit te nodigen voor 2021.

Nadat in het najaar van 2020 het aantal coronabesmettingen sterk toenam en de vooruitzichten op het mogen organiseren van een festival op de geplande data steeds somberder werden, is in februari 2021 in overleg met het bestuur, het team, de uitvoerenden, de begunstigers en andere stakeholders besloten het festival uit te stellen tot augustus. Hoewel bij het bepalen van de nieuwe data geprobeerd is optimaal rekening te houden met de beschikbaarheden van de musici in een poging zo veel mogelijk musici voor het festival te behouden, is dat in veel gevallen helaas niet gelukt. Het gevolg hiervan was dat het programma voor de derde keer tot een nieuw geheel moest worden gesmeed. Het leek verstandig ervoor te zorgen dat publieksstromen zo veel mogelijk zouden worden beperkt om het risico op besmetting te verkleinen. Hieruit ontstond het idee het festival in drie zones te verdelen.

Veiligheid

Om het festival veilig te kunnen organiseren, is op regelmatige basis overleg gepleegd tussen de hoofd productie, beveiligingsexperts van The Security Company (TSC) Crowd Management en de gemeente Heerenveen. Het hieruit volgende festivalplan vormde de basis voor de vergunningsaanvraag. De gemeente heeft bij herhaling aangegeven zeer tevreden te zijn over deze procesgang en hierdoor veel vertrouwen

te hebben in het vermogen van de festivalorganisatie het evenement veilig te organiseren. Ook na afloop ontvingen wij veel complimenten van de wethouder cultuur en de rest van het college. Nadat bleek dat de landelijke regels een vergunning niet in de weg stonden, is deze verleend, zij het pas enkele dagen voor aanvang.

Coronabeleid

Om redenen van veiligheid en vanuit praktisch oogpunt is gekozen voor het zogeheten Testen-voor-Toegang-beleid. Door het tonen van een coronatoegangsbewijs in de hiertoe aangewezen mobiele app of een afgedrukte versie kon publiek aantonen ofwel volledig te zijn gevaccineerd tegen corona, recentelijk te zijn hersteld of uiterlijk 24 uur ervoor negatief te zijn getest op het virus. Ook moest het publiek dagelijks een online verkregen (gratis) toegangsbewijs kunnen overleggen zodat bij een eventuele onverhoopte besmettingsuitbraak contact- en vervolgonderzoek kon worden verricht door de GGD. Om het publiek tegemoet te komen, is een officiële testlocatie ingericht naast de corona-toegangspoort van het festival. Hier is veelvuldig gebruik van gemaakt.

Festivalmedewerkers, vrijwilligers en uitvoerenden werd niet gevraagd een coronatoegangsbewijs te tonen. Hen werd uitdrukkelijk verzocht zich dagelijks te testen, ook wanneer men al gevaccineerd was. Het festival stelde hiertoe zelftests gratis ter beschikking.

Mutaties binnen het team

In de aanloop naar het festival en korte erna vonden verschillende personele wijzigingen plaats binnen het festivalteam. Zakelijk directeur Immie Jonkman accepteerde een positie als directeur van Arcadia, de legacy-organisatie van Leeuwarden-Friesland 2018. Hierdoor was zij genooddaakt afscheid te nemen van Oranjewoud Festival. Per 1 januari 2021 werd zij opgevolgd door Dorien van Londen na een open-sollicitatieprocedure in het najaar van 2020. Hoofd kaartverkoop, Marinda de Groot, accepteerde de functie van hoofd food & beverage dat op dat moment vacant was en werd opgevolgd door Afke de Jong. Naast ticketing bekleedde De Jong tijdens het festival tevens de functie van productie-assistent.

Franca Klaus, sinds 2015 hoofd marketing & communicatie, heeft per 1 oktober 2021 afscheid genomen van het festival in verband met de start van een nieuwe baan. Zij is op die datum opgevolgd door Marco van Es. Mogelijk wordt hij op een later moment in de voorbereiding geassisteerd door een nog aan te nemen marketingmedewerker.

Tot slot is vrijwilligerscoördinator Trudy Tomson per 1 september gestopt. De hierdoor ontstane vacature moet nog worden ingevuld.

Mutaties binnen het bestuur

Bestuurslid Jacques Malschaert is in 2020 besmet geraakt met het coronavirus en daarna ernstig ziek geworden. Als gevolg hiervan zag hij zich helaas genooddaakt zijn bestuursfunctie neer te leggen. Tjeerd van Bekkum, sinds 2019 bestuursvoorzitter, trad begin 2020 aan als zakelijk leider van CityProms, een klassiek collegafestival in Leeuwarden. Om eventuele belangenconflicten tussen beide functies te voorkomen, kondigde hij aan af te willen treden als bestuurslid. Omwille van de continuïteit heeft hij zijn voorzitterspositie enkele maanden aangehouden tot een geschikte opvolger was gevonden. In augustus is Ira Judkovskaja aangetreden als nieuwe voorzitter. Daarmee is de gewenste diversiteit binnen het bestuur toegenomen. Judkovskaja was bijna dertien jaar lang artistiek directeur van Tryater en op het moment o.a. interim coördinator programmateam en programmeur bij Oerol.

5. TOELICHTING OP DE AFREKENING

Algemeen

De afrekening van Oranjewoud Festival 2021 sluit met een klein positief resultaat, welke in dit bijzonder jaar met alle Covid-19 onzekerheden en beperkingen niet voor de hand heeft gelegen. Nadat de editie 2020 was afgelast, werd de editie 2021 van begin juni naar eind augustus verplaatst. De druk op het team was groot: tijdens zo goed als de gehele preproductieperiode (van oktober 2020 tot augustus 2021) bleef het onzeker of het festival mocht doorgaan, tot en met vier weken voor aanvang aan toe. De organisatie heeft daardoor enerzijds de hand op de knip moeten houden en anderzijds musici geboekt, zzp-ers aan het werk gehouden en offertes van leveranciers (zo laat mogelijk) geaccordeerd. Het was de balans zoeken tussen een festival gereed hebben voor als het licht op groen zou gaan, en kosten beperken voor als het festival toch niet zou mogen doorgaan. Dat de organisatie deze backwards shuffle heeft volhouden, heeft alles te maken met de verantwoordelijkheid die wij voelden en voelen om onze rol in de keten van makers en afnemers overeind te houden.

Afrekening

Zowel aan de lasten als baten kant zien we een verschil van ongeveer een halve ton, welke afwijkingen wij graag toelichten.

Bij de lasten vallen de hogere beheerlasten op. Deze zijn ontstaan vanwege o.a. aan Covid-19 gerelateerd overwerk. Ook hebben wij meer honoraria aan musici betaald; wij kozen ervoor om te bezuinigen op een podium, niet op de makers, o.a. door meer concerten op minder locaties te programmeren. Eén podium minder heeft bovendien veel impact gehad op de uitgaven betreffende techniek, licht en geluid. Daarnaast zien we lagere lasten met name terug in de bezuiniging op inhuur personeel: met name assistentie hebben wij niet of pas laat ingezet, opnieuw vanwege de onzekerheid of het festival al of niet door zou mogen gaan. Ook hebben wij bezuinigd op de festivalsoftware (het gebruikte Festival Pro bleek veel goedkoper dan Marcato; wel heeft het veel tijd gekost om aan onze wensen aan te passen, hetgeen intern is gebeurd). Tot slot, aangaande de lasten, heeft het festival de hand op de knip heeft gehouden met betrekking tot de marketing- en communicatie-uitgaven. Ook hier laat zich de onzekerheid van het al of niet doorgaan het meeste gelden: waarom hard op de trom slaan als je niet zeker weet of de kaarten verkocht mogen gaan worden? Mede hierdoor anticiperen wij dan ook op hogere kosten in 2022 om het gebrek aan zichtbaarheid te compenseren.

Bij de baten vallen in eerste instantie vooral de tegenvallers bij kaartverkoop en sponsoring op. Ten eerste lichten wij de tegenvallende inkomsten uit kaartverkoop toe. Niet alleen hebben wij uiteindelijk slechts 2/3 van ons totaal aanbod van tickets mogen verkopen, we hebben ook moeten afzien van de verkoop van festivalbandjes. De extra financiële drempel in combinatie met de natuurlijke terughoudendheid van het publiek en de invoering van een coronatoegangsbewijs voorzagen wij als te hoog, wat ten koste zou gaan van de toegankelijkheid. We hebben dit achteraf goed ingeschat: tot op de dag van vandaag is onze wat oudere doelgroep voorzichtig met cultuurbezoek, en dat was afgelopen augustus al helemaal aan de orde.

Ten tweede lichten we graag de tegenvallende sponsorinkomsten toe. Vanwege de heersende fysieke beperkingen hebben bestuur en directie enerzijds minder kansen gekregen voor de werving van sponsors (behoud en binden van de bestaande was prioriteit), anderzijds bleek tijdens de werving die wel plaatsvond dat bedrijven niet genegen waren om te steunen vanwege de pandemie en daarmee samenhangende onzekerheid. Een nieuwe hoofdsponsor, naast de Rabobank, is niet gevonden. Wel is een meerjarig commitment afgesproken van onze founding partner, FB Oranjewoud. Tot slot willen wij opmerkingen dat de baten uit horeca een vertekend beeld geven. Bij de lasten ziet men immers een overschrijding van bijna € 50.000, o.a. vanwege inkoop eigen restaurant. Deze lasten zijn gekoppeld aan de baten (opbrengst restaurant minus inkoop restaurant) waarmee de totale inkosten uit horeca verwaarloosbaar worden. Dit komt met name door het buitengewoon slechte weer tijdens het festival. Het heeft twee dagen geregend, waarvan een dag zoveel dat de weersomstandigheden het nationale nieuws hebben gehaald. Een deel van ons festivalterrein stond blank, en pachters sloten.

Tot slot

Hoewel inkomsten uit subsidies en bijdragen van fondsen voor een festival als Oranjewoud Festival altijd van belang zal blijven, realiseert het festival zich dat het aandeel aan publieksinkomsten omhoog kan en moet. Want ondanks het kleine positieve resultaat zien wij het bescheiden aandeel publieksinkomsten in het geheel. De organisatie van het festival ziet uit naar een stijging van deze inkomsten door het uitvoeren van de ontwikkelde plannen in de komende periode, naar verwachting zonder aan Covid-19 gerelateerde beperkingen. Met name verbeterde inkomsten uit horeca zijn voorzien. Daarnaast gaat het festival in 2022 de langverwachte festivalbandjes introduceren. Ook denken we aan passe-partouts, naast het handhaven van de losse-kaartverkoop.

Dorien van Londen en Yoram Ish-Hurwitz
's-Graveland/Oranjewoud, oktober 2021

The Trouble With Double Vision
Locatiecompositie Diamanda Dramm

A Fearful Fairy Tale
Helena Basilova

De Kinderproeftuin
Mini Relaxerette

De Salon

De Kinderproeftuin
HandsOn Afrikadi

Surround Concert
Johannes Moser

Soprano Panorama
Strijbos & Van Rijswijk

Minnaar voor een Nacht
Hannes Minnaar

Zonsopkomstconcert
Rusydael Quartet, Eline Welle
& Yoram Ish-Hurwitz

Slotconcert
Artvark Saxophone Quartet & Drums United

Publicaties (selectie)

FOTO'S JAN DUKER

De Belvédère-toren in Oranjewoud vormt het epicentrum van Soprano Panorama. Componist Jeroen Strijbos: „Mensen vragen vaak of ze een opname van de muziek kunnen kopen. Maar dat doen we niet.”

REPORTAGE **ORANJEWOUD FESTIVAL**

Landschappen aankleden met muziek

Het Friese Oranjewoud Festival spoort een nieuwe generatie aan muziek en natuur te laten versmelten. Zo blijkt kunst ook waardevol als het tijdelijk is.

Door onze medewerker **Joost Galema**

Hun werkwijze herinnert aan Christo, alleen kleden componisten Jeroen Strijbos en Rob van Rijswijk landschappen niet aan met doek, maar met muziek. Tot en met zondag versmelten de bossen en weilanden rond uitkijktoren De Belvédère in Oranjewoud met vrouwenstemmen in *Soprano Panorama*.

In de Escher-achtige betonnen kolos - verborgen tussen woekerende

eiken, beuken en kromgegroeide naaldbomen - glanzen rechthoekige oranje platen. Wonderlijk dat die straks zullen klinken als sopranen. En in de weilanden staan zogenaamde longthrow-speakers. Haspels met vele meters snoer liggen nu nog aan de voet van de toren. De componisten zijn druk met het optuigen van hun muzikale architectuur. Want dat is het, beaamt Van Rijswijk. „De mensen wandelen en klimmen door een landschap en een toren die ook uit klank zijn opgebouwd.”

Al eerder maakten beide componisten zulke ‘wandelingen’: bijvoorbeeld langs een kilometer strand bij het festival Oerol op Terschelling en zo’n twee maanden geleden bij zonsopgang op de gletsjer van de Oostenrijkse Alpenreus Dachstein. *Soprano Panorama* past wat dat betreft in een tweeledige ontwikkeling: muziek is

meer dan een luisterervaring en een kunstwerk is niet noodzakelijkerwijs iets voor de eeuwigheid, maar heeft ook waarde wanneer het ergens tijdelijk opduikt en weer verdwijnt.

„Mensen vragen na afloop vaak of ze een opname van de muziek kunnen kopen voor thuis”, zegt Strijbos. „Maar dat doen we niet. De klanken en het landschap vormen een eenheid. Die twee loskoppelen is vergelijkbaar met een kist Franse streekwijn meenemen van vakantie en ontdekken dat die thuis toch anders, en minder intens smaakt.”

Bedoeling van de makers is dat landschappen klank een contemplatieve ruimte vormen voor de gedachten en gevoelens van de bezoekers. De muziek belichaamt uitgesproken gevoelens maar of daar een concreet narratief uit voortvloeit, hangt af van de wandelaar zelf. „Er zit daarom geen

duidelijk begin en slot aan de muziek”, vertelt Van Rijswijk. „Mensen komen op een willekeurig moment het klanklandschap binnenlopen.”

Hun muziek is geen autonoom gegeven, zoals Beethovens *Vijfde Symfonie*, die langs een strakke tijdlijn opbouwt. Zij grijpt eerder terug op de rituele rol ervan, uit een tijd voordat de klassieke traditie het luisteren tot ‘wet’ verhef. „Je loopt hier ook te midden van de klanken”, legt Van Rijswijk uit. „Dus bij elke stap doen zich veranderingen voor. De zon kan plots door het bladerdak breken, en weerklaatsen op zo’n oranje zangplaat of een opstekende wind laat - zoals nu - de stemmen verwaaien. Het groeit uit tot een ‘gesprek’ tussen het weidse en het intieme.”

Dit soort nieuwe composities begint een handelsmerk te worden voor festivals in de buitenlucht, zoals

hier in het Friese Oranjewoud. Oprichter en artistiek leider, pianist Yoram Ish-Hurwitz, is ervan doordrongen dat muziek in de natuur meer moet zijn dan een vleugel in een weiland neerzetten.

Dat geldt ook voor *Soprano Panorama*. „Dit is niet iets wat je volgende week weer op dezelfde manier elders opzet als een rondtrekkend circus”, vindt Van Rijswijk. „De muziek hebben we toegesneden op deze plek. Mensen staan of zitten niet meer tegenover het kunstwerk, maar ze bevinden zich er middenin, ze maken er deel van uit. Het doet me wel denken aan een Mariakapel langs de weg, daar krijg je even de indruk in een andere wereld te zijn te midden van het alledaagse.”

Oranjewoud Festival. 19 t/m 22 augustus. Inl: oranjewoudfestival.nl

Muzikale landschapskunst dominant op schitterend buitenfestival Oranjewoud

Alles zong op klassiek buitenfestival Oranjewoud. In het schitterende parklandschap heerste een echte festivalsfeer, onder meer tijdens een 'roepstoeterconcert' voor acht jonge zangers.

✎ Joep Stapel 🕒 22 augustus 2021 ⌚ Leestijd 2 minuten

Surround op zaterdag 21 augustus, Oranjewoud Festival

Foto Majanka 📷

Je waant je in Finland: bossen zo ver het oog reikt, met hier en daar een landgoed of een paardenwei. De betonnen Belvédère torent hoog boven de Friese Wouden uit. En dan begint het landschap te zingen. Een onzichtbaar vrouwenkoor vlecht zich door het uitzicht. Het Soprano Panorama van componisten-duo Strijbos & Van Rijswijk is letterlijk een hoogte-

punt van het Oranjewoud Festival, dat afgelopen dagen plaatsvond in het gelijknamige parklandschap in de buurt van Heerenveen.

Oorspronkelijk stond het festival gepland voor begin juni. De beslissing het te verzetten pakte goed uit: in ruil voor een test- of vaccinatiebewijs kregen bezoe-

kers een armbandje, waarmee ze de coronamaatregelen voor de duur van hun verblijf konden parkeren. Nergens was het te druk, maar toch leek de tijd van anderhalvemeterconcerten opeens ver weg.

Muzikale landschapskunst vormde een hoofdingrediënt van het programma. Zo creëerde violiste en componiste Diamanda Dramm een 'roepstoeterconcert' voor acht jonge zangers, die op een verzonken podium in het Grand Canal achter Landgoed Oranjewoud stonden. Geen geschreeuw: de roepstoeters waren gouden megafoons die blonken in de zon. Hun sferische lied voerde een denkbeeldige dialoog met de onzichtbare speakers van het Soprano Panorama, een paar kilometer verderop.

De weg naar binnen

Flinke afstanden lopen hoort bij de festivalervaring van Oranjewoud. Wie nóg meer beweging wilde, kon mee met de 'muzikale wandeling' Pelgrim van componist-saxofonist Lotte Pen. Met een hoofdtelefoon op liep je ruim een uur door de bossen, waarbij je je overpeinzingen mocht noteren in een 'pelgrimspaspoort': 'zet de stap naar buiten, vind de weg naar binnen', was de tagline. De wandeling culmineerde in een liveoptreden van Pen op een open plek in het bos.

Stilzitten kon in De Salon, waar radiopresentator Lex Bohlmeijer vermakelijke gesprekken voerde met musici en andere gasten. Tineke Steenbrink van Holland Baroque omschreef Bachs Die Kunst der Fuge als 'een bodemloze put' waar je gaandeweg gek van wordt - nooit weet je genoeg. Psychiater Damiaan Denys kon haar enigszins geruststellen, in een conversatie over de staat van de geestelijke gezondheidszorg: lijden hoort bij het leven, juist het gesnak naar permanent geluk speelt ons parten. Pianokwartet Corneille zorg-

de voor de muzikale omlijsting, met onder meer een bevlogen uitvoering van Faurés Eerste pianokwartet. En Bohlmeijer verklapte dat hij tegen zijn zin gaat stoppen met zijn dagelijkse programma Passaggio op NPO Radio4.

In de avond verschoof het accent naar 'klassieke' ensembles die zich gedragen als popbandjes: losse presentatie, energieke performance, direct contact met het publiek. In de gratis toegankelijke 'Hut op kippenpoten' presenteerde Ikarai het programma Murakami, met muziek van componist en contrabassist Camiel Jansen en korte tekstvignettes van Frank Siera. Zangeres Sanne Huijbregts viel in voor collega Sanne Rambags, met wie Ikarai het programma maakte. Het etende en drinkende publiek zorgde voor een ouderwetse festivalvibe: veel geroezemoes en weinig aandacht. Maar het rauw en energiek spelende Ikarai gedijde prima, terwijl het stilistisch alle kanten opging. 'Mother Nature' was een geweldige slepende soulballad, doorleefd gezongen door Huijbregts en met een altvioolsolo van Yanna Pelser waarvoor ze in Nashville de rand van hun hoed zouden aantikken.

Stargaze is nog zo'n ongrijpbaar ensemble. Met zangeres Pitou bracht de groep de nieuwe liedcyclus High Dive van componist en hoornist Morris Kliphuis en tekstschrijver Lucky Fonz III, die samen eerder het succesvolle The secret diary of Nora Plain met Nora Fischer maakten. Met Pitou als innemende voorganger, en gedragen door de ritmesectie van meesterdrummer Mischa Porte en bassiste Jasja Offermans, bood High Dive een kleurrijke klanktrip. Ingenieuze tegenritmes en verschuivende maatsoorten zetten ze als een uurwerk in elkaar. Maar het mooist was toch wel de a capella-samenzang onder de nachthemel. Zo werd ook High Dive een beetje landschapskunst.

Stemmenpracht opent Oranjewoud Festival

JACOB HAAGSMA

HEERENVEEN Stemmen beheersten de eerste avond van het Oranjewoud Festival. Op heel verschillende manieren, in de regen. Maar hee, een festival!

Het Oranjewoud Festival speelt zich niet voor niets af in het prachtige parklandschap van het naamgevend dorp. Een strikje onder een afdakje in het bladergroen, daar moet het wat artistiek leider Yoram Ish-Hurwitz betreft niet bij blijven.

Vandaar *Soprano Panorama*, een werk dat echt deel uitmaakt van, toegesneden is op het landschap rondom de Belvédère-toren – die zijn geometrische opbouw heeft uitgeleend aan de structuur van het stuk. Het is echt locatiekunst, geen wonder dat het zijn oorsprong vond op het Oerol-festival waar componistenduo Rob van Rijswijk en Jeroen Strijbos het vier jaar geleden voor het eerst opbouwden. Sindsdien zijn er ook versies geweest op de wegs meltende Dachsteingletsjer in Oostenrijk en in de Chinese technologie-hoofdstad Shenzhen.

De Oranjewoud-versie kent achttien luidsprekers, zes in de vorm van 3 meter hoge perspex platen (oranje uiteraard) aan de toren en twaalf stuks onzichtbaar weggewerkt in het groen. Langgerekte sopraan- en hoornklanken klinken steeds weer

anders, net hoe je loopt – een meditatieve, bijna magische ervaring. Nog mooier wordt het bovenop die toren, waar alle partijen samenkomen en het uitzicht je ook nog eens de adem beneemt.

Gisteren was er een 'preview' voor buurtbewoners, de komende dagen staat deze installatie van twaalf tot negen aan. Daarna moet het gebeurd zijn van Staatsbosbeheer. De partijen zijn gegroepeerd in *loops* van verschillende lengte, dus de muziek zal die drie dagen geen tel hetzelfde klinken.

Die ijle klanken reikten gisteravond tot de Comfort Zone, een soort uitvergroete huiskamer onder een tentdak waarop ook plek was voor projecties – meestal net iets minder Psy-Fi-achtig dan bijgaande foto suggereert. Hier traden The Swingles aan voor het eigenlijke openingsconcert: een grote naam en nog veelzijdig ook, een passende introductie dus voor dit festival waarvoor hokjes als 'klassiek' en 'kamer-muziek' inmiddels echt te nauw zijn.

Deze zevenstemmige groep stamt

af van de legendarische Swingle Singers, opgericht in 1962 en meteen al wars van hokjesgeest. De huidige zeven zangers zijn stuk voor stuk aanzienlijk jonger dan de groep zelf, en de veelzijdigheid van weleer is alleen maar opgerekt.

De jazzy Bach-vertolkingen die hun verre vocale voorouders beroemd maakten hebben gezelschap gekregen van Filippijnse en, eh, Afghaanse volksliedjes, stukken van Elbow, Peter Gabriel, Radiohead en Laura Marling.

Ook hier kwamen er *loops* te pas aan de stemmenpracht: een *loop station* zorgde af en toe voor ritmische effecten en stapelingen van stemmen. En ook hier leek een zekere notie van architectuur aan het werk. De vier jongemannen en drie jongedames namen per nummer een andere positie in.

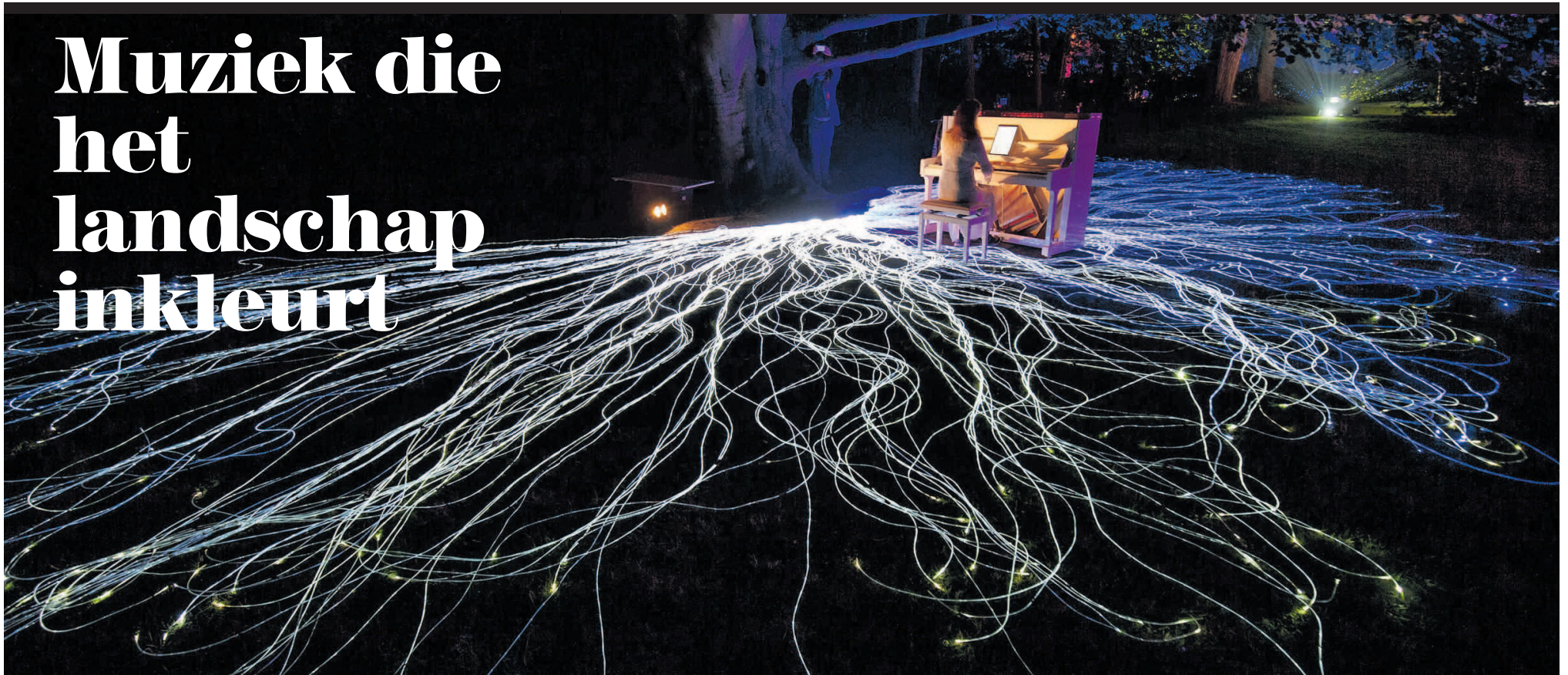
En ja, het regende af en toe best, zodat die afdakjes voor de strijkjes (en allerlei andersoortige ensembles) mooi van pas kwamen. Maar kom op: er is weer een festival, iets dat doorgaat. Erg triest dat menig op een jonger publiek toegesneden feestje dat lot niet beschoren is. Maar een fraai ingericht festivalterrein, regen, goed bier in echt glas, modder, goede happen, gelijkgestemden en een parkeerterrein op flinke wandelafstand: een festival, hoe voelde dat ook weer? Zo dus. De hemel.

Een festival, hoe voelde dat ook weer? Zo dus. De hemel

Het openingsoptreden van The Swingles in de Comfort Zone. FOTO RENS HOOYENGA

Muziek die het landschap inkleurt

Helena Basilova achter de piano in het sprookjesachtig verlichte parklandschap. FOTO'S RENS HOOGYENGA

JACOB HAAGSMA

Als de installatie *Soprano Panorama* vanaf de Belvédère-toren klinkt, fladderen de langgerekte, hoge vrouwenstemmen over zowat het hele parklandschap van Oranjewoud. Ze versmelten ermee, als een ultieme verklanking van het 'ambient'-concept van Brian Eno.

Dat Jeroen Strijbosch en Rob van Rijs-wijk, de makers, ook bezig zijn met een landschapsproject waaraan apps en gps te pas komen, en dat losjes gebaseerd is op Eno's *Another Green World*, wordt dan meer dan een triviaal weetje.

Zoals die sopraanklanken het landschap subtiel inkleuren, zo doet het hele Oranjewoud Festival dat ook. De speelplekken zijn royaal gedoseerd over het landschap, met erg veel groen ertussen. Meestal op loopaf-

Het Oranjewoud Festival gaat steeds meer over muziek op locatie. Heel uiteenlopende muziek, in regen en zonneschijn.

stand, soms nog net, en een enkele keer adviseert de website om 'eigen vervoer' (de auto dus) in te zetten.

Muziek op locatie, dat is een steeds belangrijker en heel spannend speerpunt voor het Oranjewoud Festival. Vergelijk het met wat Oerol doet met theater, en Into Nature met beeldende kunst. Weinig festivalbazen hebben hun terrein praktisch in hun voortuin, en daarom kent Yoram Ish-Hurwitz zijn speelveld haast tot op de grasspriet. „Het landschap leren lezen”, noemt hij dat.

En zo komen we op een open plek in het Reigerbosch, waar cellist Johannes Moser op een platform staat. Met een gewone cello, bouwjaar 1694 of zo iets, een elektrisch exemplaar, een laptop, een stel pedalen en een boel kabels. Om hem heen: bankjes voor het publiek, in het groen, en daarachter acht luidsprekers.

Moser heeft bij verschillende componisten stukken besteld voor deze opzet. Levende componisten dus, en de noten zijn oven-vers. Annie Gosfield leverde een stuk waarin de cello de strijd aangaat met radiosignalen uit de Tweede Wereldoorlog. Die cello wordt, niet alleen in dit stuk, vermenigvuldigd, de partijen omringen de luisteraars en vliegen soms in het rond, letterlijk. Verbaasd kijken we langs de bomen naar het groene veldje verderop. Dat ziet er ineens net even anders uit.

Muziek op locatie dus, waarbij de plek de muziek inkleurt en andersom. In de Ecokathedraal, dat bijzondere natuurbouwsel van Louis le Roy in Mildam (een aardige kuier verderop), speelt Cora Burggraaf haar *Inner Voice*. We lopen met koptelefoons door dit grillige groen, terwijl op onze oren zich de tweespraak ontvouwt van Burggraaf en Elsa Diepenbrock, de enigszins miskende vrouw van componist Alphons.

Het verhaal kan me niet helemaal boeien, maar de ervaring van de liederen die Burggraaf zingt in het huisje aldaar, terwijl de bezoekers hun neus tegen de ramen drukken, maakt indruk. Ook een manier om je

plek te gebruiken.

In het Thomaskerkje te Katlijk, dat ging dus per auto, speelden de Friese broers Jan (dichter) en Romke (gitarist) Kleefstra met de Poolse elektronicamuzikant Michal Jasaszek en twee strijkers.

De natuur die de strijd van de mens dreigt de verliezen, dat is het voornaamste onderwerp van *It Deel*, in de sfeervol gemompelde teksten van Jan Kleefstra en in de 'veldopnamen' van Jasaszek, die knap de overhand nam. Ergens wel ironisch dat uitgerekend dit project zich onder dak afspeelde, maar goed, het is ook voorbereid bij een residentie eerder dit jaar in ditzelfde sfeervolle kerkje.

De *Nacht van het Park* speelde zich wel weer in de open lucht af, vrijdagavond laat. Op magisch fraai uitgelichte plekjes tussen de bomen en struiken speelden verschillende musici hun stukken. Ook een manier om

je toch al prachtige locatie nog mooier te maken, voor oog en oor.

Is dit nog wel een klassiek festival? Er viel nog genoeg 'klassiek-klassiek' te horen, van *Die Kunst der Fuge* (de oude Bach) door Holland Baroque tot Rachmaninoff door cellist Johannes Moser (dezelfde) en pianist Andrej Korobeinikov. En muziek op of zelfs over het snijvlak met jazz, zoals trio Kapok (van componis Morris Kliphuis, wiens muziektheaterproductie *High Dive* ook te zien was). En een uitgebreid programma voor kinderen, want ook dat is een speerpunt voor Ish-Hurwitz.

In het nieuwe programma-onderdeel *De Salon*, een slimme combinatie van concert en talkshow, sprak de bekende psychiater Damiaan Denys naar aanleiding van de falende geestelijke gezondheidszorg in Nederland („een prachtig systeem, maar het werkt niet”), over de noodzaak van het lijden. Dat dient ergens toe, wellicht als motor voor verandering. En anders is er altijd nog de muziek, „om u in te verliezen en toch intact te blijven”.

Nabij museum Belvédère, weer een aardig eind lopen, liet de jonge componiste en violiste Diamanda Dramm haar *The Trouble With Double Vision*, geschreven in opdracht van het festival, in première gaan. Het is een mooie tegenstelling met dat 'onzichtbare koor' van elektronische komaf bij dat andere Belvédère: een werk voor acht zangers, met als enige versterking hun 'roep-toeters', zeg maar akoestische megafoons. Daarmee creëren ze sierlijke, en ook ruimtelijke akoestische effecten, die ijel over het water klinken.

De acht zangers hadden op een onzichtbaar in het water verzonken podium moeten staan, zaterdag. Maar de natuur wierp zijn schaduw vooruit in de vorm van dusdanige weersverwachtingen dat het waterschap alvast aan het pompen was geslagen. Dus viel dat onderwatereffect weg. Het deerde niet bij een fraai stuk, op een prachtig festival.

“**MUSICI SPEELDEN OP MAGISCH FRAAI UITGELICHTE PLEKJES**”

Zangers en 'roep-toeters' op het water, in *The Trouble With Double Vision*, de nieuwe compositie van Diamanda Dramm.

Wateroverlast op het festivalterrein.

Yoram Ish-Hurwitz, artistiek directeur van het Oranjewoud Festival, met op de achtergrond cellist Johannes Moser. „We zijn immers gewend om nieuwe wegen te zoeken. Als het niet zus kan, dan maar zo.” FOTO RENS HOUYENGA

Protesten en het festival dat wel gewoon doorging

JACOB HAAGSMA

ORANJEWOUD In verschillende steden, waaronder Groningen, protesteerde de festivalsector zaterdag tegen de knellende coronamaatregelen. Intussen ging het Oranjewoud Festival gewoon door.

Weinig festivalbazen treden aan op hun eigen festival, en zeker niet om zes uur 's ochtends. Artistiek directeur Yoram Ish-Hurwitz van het Oranjewoud Festival dus wel, want hij is ook pianist. Gisterochtend speelde hij rond zonsopgang met het Ruysdael Kwartet en mezzosopraan Eline Welle stukken van Chausson, Respighi en Dvorak.

Niet dat die zonsopgang te zien was, „want het regende heel hard. Maar er waren echt veel mensen, in de stromende regen en zo ontzettend vroeg. Als het gaat over wat je er voor over hebt is dit misschien een mooie illustratie. Annuleren was geen optie. We dachten: we hebben er zo hard voor geknokt om dit voor elkaar te krijgen, we gaan het doen!”

Op deze laatste van vier festival-

dagen deed de regen zich keihard gelden in het prachtige, maar onder zulke omstandigheden nogal drassige parklandschap van Oranjewoud. Op sommige plekken was het 's ochtends uitgesproken hoog water. Een paar concerten werden noodgedwongen afgelast en verplaatst, maar zo veel mogelijk moest wel doorgaan.

„Bij het slotconcert staan we klaar met poncho's en paraplu's en alles. Dat wordt groot feest, ondanks of misschien wel dankzij alles wat tegenzit. Dat je doorzet. En dat kenmerkt de kunsten. Die hebben enorme klappen gehad, de afgelopen anderhalf jaar. Niet alleen financieel, ook artistiek. Ik sprak mensen die gewoon opdrogen. Je hebt contact nodig met mensen, je moet ergens naartoe kunnen om ideeën op te doen. Dat droogt op als je thuis bent.”

Maar de kunsten laten zich niet kisten. „We zijn immers gewend om nieuwe wegen te zoeken. Als het niet zus kan, dan maar zo. Dat zit in ons, en dat blijkt maar weer. Het is niet relevant wat niet kon vanwege de regen en alles, het gaat om de juweel-

tjes die we wel hebben gezien de afgelopen dagen.” Weinig festivalbazen kunnen in deze tijd zo tevreden terugkijken op hun festival. Sterker: verreweg de meeste festivals mogen helemaal niet, wegens corona. Precies daarom werd er gisteren geprotesteerd in verschillende steden, onder het motto *Unmute Us*. Hoezo kon Oranjewoud Festival wel? Lag dat aan een intelligente benadering van het uiterst subtiele onderscheid tussen meerdaagse festivals (die niet mogen) en festivals die meer dagen duren?

„Dat onderscheid is helemaal niet subtiel. Het gaat bij die meerdaagse festivals om plekken waar je een paar dagen kampeert. Dat noemen ze dan 'meerdaagse festivals', maar die toevoeging onthouden mensen niet en dan krijg je verwarring. Er zijn ook zo veel regels, en die veranderen zo snel, je weet het op een gegeven moment niet meer.”

Bij het Oranjewoud Festival gaat het om losse concerten met zitplaatsen, en dansen ligt er niet voor de hand. Dus dan mag het wel, op tweede van de capaciteit weliswaar.

pagina 22

Pelgrimage met een koptelefoon

Lotte Pen laat haar luisteraars door het fraaie landschap van Oranjewoud lopen, met haar speciaal gecomponeerde muziek op de oren. Als moderne pelgrims.

JACOB HAAGSMA

Op haar website biedt Lotte Pen, saxofoniste en componiste, *Het lockdown-loopje* te koop aan – of tenminste de muziek daarvoor. Dat is een bewerking van *Pelgrim*, speciaal toegesneden op de favoriete bezigheid van de mensheid tijdens de lockdown – en de gemiddelde duur daarvan, zo'n 50 minuten.

Pelgrim zelf laat zich desnoods ondergaan volgens de coronamaatregelen. Je wandelt immers door bos en veld, koptelefoon op, en dan lukt het wel om afstand te houden in de perfect geventileerde buitenlucht.

Maar het stuk heeft eigenlijk niets met corona te maken. Het idee dateert van de tijd „dat we nog van niks wisten”, en zou eigenlijk vorig jaar op het Oranjewoud Festival in première gaan. Het is een andere manier van muziek beleven dan we gewend zijn: gekoppeld aan die wandeling, aan het landschap.

„Het gaat misschien net wat te ver om het een voorstelling te noemen”, zegt ze. „Het is een dramaturgische vorm. Het is echt wel geschreven als verschillende scènes van een ervaring, die elkaar opvolgen.”

Pelgrim kan op verschillende plekken uitgevoerd worden. Het is een vorm van 'locatiemuziek', analoog aan 'locatietheater', maar de muziek staat grotendeels vast – op zijn hoogst kan Pen de lengte van in- en uitro's aanpassen, als dat beter uitkomt voor de route. Want die route wordt uitgezocht en aangepast aan de muziek. Die dicteert de route, niet andersom.

„Het is een soort dramaturgische volgorde”, zegt Pen. „Bij mooie, wel-luidende stukken ga je dan langs een fraai veld met bloemen. Bij passages die meer weerstand opwekken gaan we over smalle, donkere stukken, of moet je misschien zelfs over boomstammen klimmen.”

Want, zegt ze: „Het gaat over de weg naar binnen. Die gaat ook niet altijd over rozen.” Daar gaat het om. Het is een pelgrimage, tenslotte. Compleet met een pelgrimspaspoort, waarin je op zorgvuldig uitgezochte momenten op de route je indrukken en gevoelens kunt noteren.

Een pelgrimstocht dus, een reis naar binnen. „Ik heb zelf ervaren dat het heel goed kan zijn om even stil te staan bij wat je allemaal doet. Wat is belangrijk voor me? Wat drijft mij? Door wie word ik gevormd? Wil ik dit allemaal wel?”

Een ernstige burn-out, compleet met lichamelijke klachten, bracht haar tot dat besef. „Ik heb geleerd om die reis naar binnen te maken. Ik kwam erachter dat je de ander pas echt kunt zien als je vrede hebt met jezelf. De reis gaat niet over jezelf, die gaat over de ander.”

Precies daarom koos ze voor een vorm die eerst heel individueel lijkt – wandelen met een koptelefoon op. Maar je doet het samen, of met zijn allen. En uiteindelijk kom je op de

Lotte Pen. „Wij geloven niet meer in genres.” FOTO WIM SNELLER

‘Je ziet de ander pas echt als je vrede hebt met jezelf’

plek waar Lotte Pen live haar muziek staat te spelen, en gaan de koptelefoons af. Die collectieve ervaring gaat nog verder: na een laatste, korte etappe wordt er samen muziek gemaakt. Neuriën, zingen, net hoeveel moed de gelegenheidspilgrim kan opbrengen.

„Eigenlijk begint dan pas de magie”, zegt Pen, want inderdaad, alleen samen kun je 't doen. Tot die tijd doe je wel verschillende emoties aan, en dat is ook het mooie van deze reis, vindt ze. „Die emoties mag je aanraken, maar je mag zelf weten wat je ermee doet en hoe je het ervaart. Het is wel kunst, geen therapie. Daar moet het ook verre van blijven.”

Pen speelt dus haar eigen muziek (bijgestaan door ingeblikte partijen van anderen, weliswaar). Ze is van de generatie musici die zelf is gaan componeren, en andersom.

„Dat is de tijdgeest”, zegt ze. „Deze generatie vindt niet meer heel hard dat klassiek altijd maar klassiek moet blijven. We geloven niet meer in genres. Vroeger werd er met dedain naar elkaar gekeken. Maar kom op, het komt allemaal op hetzelfde neer. Dat muziek ons iets geeft, de wereld mooier maakt. Dus oordeel niet over elkaar, maar kijk wat in elk

genre goed werkt. Ik ben dol op pop en jazz, ik ben net zo wild van Mozart als van Radiohead.”

Alleen al daarom is het passend dat *Pelgrim* op het Oranjewoud Festival in première gaat. „Yoram (Ish-Hurwitz, de artistiek leider, red.) denkt ook niet in hokjes. Die denkt in goede ideeën, waar kunnen mensen van genieten, wat past op welke plek?”

Dat denken zou ook op de conservatoria moeten landen, vindt ze, en dat gebeurt nog te weinig. Daarom is ze een coachingspraktijk begonnen voor jong talent, wat weer mooi aansluit bij haar presentatieklussen voor het Prinses Christina Concours, dat precies op die categorie gericht is (ze werkt ook nog een paar dagen per week als fietskoerier).

„Het vak van uitvoerend musicus is heel erg veranderd. Het gaat er niet meer om wie het beste viool speelt, maar om: wat voor verhalen wil je vertellen, en waarom? Waarom moeten mensen naar jou luisteren en niet naar die andere 24.000 violisten die ook allemaal heel mooi spelen? Ik had het wel fijn gevonden als iemand mij daar eerder in mijn ontwikkeling mee had geholpen. Ik luister naar Thom Yorke en Charlie Parker, waarom zou ik dan *Scaramouche* spelen? Dan kun je beter iets doen wat wel bij je past.”

Het Oranjewoud Festival duurt van vandaag tot en met zondag. Met onder anderen Swingles, Cora Burggraaf, Helena Basilova, Diamanda Dramm.
oranjewoudfestival.nl

Zeven zangers

A-capellazang in Parklandschap Oranjewoud

De zeven zangers van de Londense a-capellagroep The Swingles betoverden met hun stemmen donderdagavond een goed gevulde tent tijdens de openingsavond van het Oranjewoud Festival. Voor de negende keer ging het klassiekemuziekfestival van start in de natuur van Parklandschap Oranjewoud, dit keer vanwege corona als een van de weinige festivals die er deze zomer te genieten vallen. Het festival duurt tot en met zondag en biedt – met de nodige coronamaatregelen – in totaal ruim honderd concerten en activiteiten.

Foto: Rens Hooyenga

Marjoleine de Vos

Ontroering: onderga de muziek en het gebeurt

Vanonder het tentdak zie je hoe het zonlicht tussen de bomen een paar varens lichtgroen uitlicht. Violiste Noa Wildschut (20) buigt even door haar knieën en speelt de eerste maten van Mendelssohns vioolconcert. Zelfs de fruitbomen op het grasveld lijken aandachtig te luisteren en de hele wereld is in totale harmonie.

Ontroering, wat is dat eigenlijk, vraag ik me af als het weer een beetje gaat. Daar onder dat tentdoek in Oranjewoud, waar mensen aandachtig zitten te luisteren, opgenomen in een geheel met de muziek, het zonlicht, de zomerse geur van warm gras en kruiden, de stilte van de ochtend die op een of andere manier achter en om de muziek voelbaar is, de zo overgegeven spelende musici, lijkt alles bedoeld om geluk te verspreiden.

Als dit een film zou zijn, denk ik, zou er nu iemand opstaan en boos weglopen, of juist lawaaiig hier tussen ploffen of van een afstand kijken naar al die keurige mensen op hun grasveld met hun klassieke muziek - téuttig om serieus genomen te kunnen worden. Suf bourgeois gedoe. Of denk aan, nee denk maar even niet aan, onze regering en wat die hiervan vindt. Zó overbodig.

Dus moet je juist niet van buitenaf kijken, je moet de situatie ingaan en mede ondergaan wat er te beleven is. Anders werkt het niet. Daarom hebben bijvoorbeeld verslagen van religieuze rituelen door mensen die een keertje komen kijken altijd iets bijna lacherigs - de buitenstaander kán gewoon niet meevoelen wat er gebeurt.

Dat er iets in je binnenste in beweging wordt gebracht waar je niet 'gewoon' bij kunt

Maar ik ben nu geen buitenstaander, al werp ik in gedachten even die onvriendelijke blik, ik ben binnen en ontroerd en ik begrijp mijn ontroering niet, maar dat hoeft ook niet. Dat is nu precies wat ontroering is, dat er iets in je binnenste, noem het de ziel, in beweging wordt gebracht waar je niet 'gewoon' bij kunt.

Muziek heeft dat vermogen bij uitstek, die lijkt steeds weer vers en nieuw ook als je die goed kent en dat geldt vooral bij een levende uitvoering. Daar kan geen opname tegenop. Het gezamenlijke ondergaan speelt ook een rol, heel dat gespannen luisteren dat als een wolk boven de mensen hangt en alleen door ze samen geproduceerd kan worden. Je hoeft de andere mensen niet te kennen of te spreken, ze hoeven er alleen maar te zijn. Het wonder van het sociale.

Een poosje geleden stond in deze krant dat mensen steeds meer alleen wonen en leven en dat ze dat ook steeds prettiger vinden. Jonge mensen hebben het te druk overdag, die zijn al 'hyperverbonden' met de wereld en die willen 's avonds uitrusten, oudere mensen komen nu eenmaal vaak alleen te staan en hebben dan geen zin of geen moed meer voor een nieuwe partner. Of zouden ze gewoonweg niet weten waar ze die vandaan zouden moeten halen? Hoe dan ook, die mensen schijnen alleenstaand tevreden te zijn en veel tijd met hun familie en vrienden door te brengen, al geldt dat niet voor iedereen, „maar gelukkig is het een relatief kleine groep vrijgezellen, met name ouderen” stond er ter geruststelling tussen haakjes.

Ik stel me voor dat ik straks een oudere uit die relatief kleine groep ben, want geen kinderen, oudere man en voornamelijk tien jaar oudere vrienden. Dan ga ik lekker heel vaak onder zulke tentdoeken zitten, en 's winters in concertzalen en theaters, en mijn stramme oude binnenste laat ik dan ontroeren door piepjonge mensen zoals Noa Wildschut, die heel hun nog maar korte leven gegeven hebben aan de muziek.

Dankbaarheid, dat maakt misschien ook onderdeel uit van de ontroering.